

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У сучасних кризових умовах та з метою забезпечення організації ефективної кредитної діяльності перед банками стоїть одне з найважливіших завдань управління кредитною діяльністю, а саме формування та управління кредитним портфелем банку. Кредитний портфель – це не просто пасивно сформована сукупність кредитів, а результат активних, цілеспрямованих дій банку, що динамічно розвивається, управлінських взаємин між різними видами кредитів.

Кредитний портфель банків продовжує скорочуватись. Основною причиною є слабкий попит: обсяг нового кредитування не покриває погашення раніше виданих кредитів. Незважаючи на це, банки оптимістично налаштовані і сподіваються на зростання гривневого кредитного портфеля приблизно на 10% протягом 2023 року. Фінансові установи очікують, що таке зростання буде забезпечене переважно за рахунок кредитування в рамках програм держпідтримки. Державні програми залишаються основним каналом кредитування бізнесу. При цьому має бути збережений доступ до них банків та підприємств, а банки мають своєчасно отримувати компенсацію відсотків.

Портфель роздрібних кредитів нарешті стабілізувався після різкого падіння з початку вторгнення, але говорити про його повне відновлення поки що зарано. Драйвером стабілізації є зростання попиту карткових кредитів для задоволення поточних потреб. Банки з найкращими онлайн-додатками перебудовують свої портфелі – збільшують кредитні ліміти та розширюють клієнтську базу. Однак інші роздрібні сегменти, як і раніше, перебувають у депресії. Зусилля щодо відновлення портфеля не повинні відвертати увагу банків від збереження якості портфеля. Також через погіршення фінансового стану населення у роки війни кредитування має бути відповідальним і не створювати надмірного боргового навантаження для клієнтів. Ринковий попит іпотечного кредитування практично відсутній, а попит на купівлю нерухомості за власний кошт є вкрай низьким. Невизначеність тривалий час заважатиме розвитку ринку нерухомості та іпотечного кредитування.

З початку повномасштабної війни банки визнали втрату майже 15% кредитного портфеля, що діяв станом на 24.02.2022 року. Збитки дещо нижчі для корпоративного портфеля та вищі для роздрібного портфеля. У той же час, деякі бізнес-кредити, які проходять реструктуризацію та за якими умови обслуговування були послаблені, з часом можуть стати безнадійними. Загальні портфельні втрати через війну будуть ближчими до оцінок НБУ в 2022 році - близько 20%. Частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі на 1 вересня 2023 року становила 38,5%, що на 0,8 в. п. нижче показника станом на 1 серпня 2023 року.

Оскільки аудитори в даний час не мають можливості перевіряти комерційні приміщення в багатьох регіонах країни, комплексна та детальна оцінка якості активів можлива лише після припинення бойових дій. Незабаром після війни комплексний аналіз якості активів (Asset Quality Review – AQR) дозволить НБУ визначити необхідність рекапіталізації окремих банків. Після AQR необхідно буде розробити загальний стратегічний підхід вирішення проблеми непрацюючих кредитів.

Більша частка всіх проблемних кредитів може бути прямим результатом воєнних дій та окупації, а не економічної кризи. Відшкодування вартості кредиту у таких випадках відрізнятиметься від традиційних посткризових заходів, що передбачають судові позови, переговори та/або стягнення застави з боржників. Особливо ретельно перевірятимуться заставні забезпечення кредитів та історія їх переоцінки під час війни. З початком масштабних бойових дій в Україні багато підприємств, майнових комплексів, будинків, квартир та інших активів знецінилися. Причому не лише в окупації чи зонах бойових дій, а й в інших, більш безпечних із військової точки зору регіонах. Насамперед, через зниження ліквідності. Ситуація ще складніша, коли йдеться про заставу, яка постраждала внаслідок війни чи окупації. Такі кредити швидко обнуляються і формуються максимальні резерви, хоча у банків залишається надія на повернення активу після нашої перемоги. Кредити, які втратили свою цінність через війну і які згодом можуть бути повернуті через претензії України на російські активи, заморожені в третіх країнах, можуть бути централізовані у спеціалізованому агентстві.

Підготовку до поглибленої перевірки якості активів можна розпочинати вже під час війни. Після припинення бойових дій необхідно негайно провести детальну перевірку якості активів із подальшою швидкою рекапіталізацією з використанням планів відновлення, розроблених для конкретного банку.

Хоча рефінансування банків у воєнний час є малоімовірним, планування можна розпочати заздалегідь, щоб забезпечити впевненість банків у майбутньому. Початкову рекапіталізацію тих банків, які залишаться прибутковими, можна розпочати вже під час війни. Ймовірно, після закінчення війни та завершення оцінки якості активів буде потрібно масштабне вливання капіталу.

1. Нянько В., Нянько Л., Нянько В. Банківська система за воєнного стану та у післявоєнному відновленні України. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 35/2022. С. 96-105. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7643321>

Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі. Наглядова статистика НБУ. Вересень 2023.

URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#3>